

УДК 930.2:304.4(477) «1991/2010»

Світлана Шевченко
Svitlana Shevchenko**РОЗВИТОК ШКІЛ З ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ В УМОВАХ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ
ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (1991–2010)****DEVELOPMENT OF SCHOOLS WITH POLISH LANGUAGE OF
STUDY IN INDEPENDENT UKRAINE AS A REFLECTION OF
EXTERNAL DIFFERENTIATION IN THE ORGANIZATION OF SCHOOL
EDUCATION (1991–2010)**

У статті проаналізовано організацію навчального процесу у школах з польською мовою навчання у контексті диференціації загальної середньої освіти в умовах незалежної України (1991–2010); встановлено, що в досліджуваний період відроджувалася система освіти польських меншин; з'ясовано, що польська освіта декларувалася на рівності здобуття знань, умінь і навичок, гарантуванні вільного розвитку національних мов та культур.

Ключові слова: незалежна Україна, розвиток, навчальні плани, диференціація, школи з польською мовою навчання, курси, факультативи.

Розбудова незалежної України відкриває нові перспективи для відродження етнічних спільнот, для самобутнього національного життя в умовах поліетнічного українського суспільства. Утвердження й забезпечення права людини на освіту – один з найважливіших обов'язків держави.

За роки незалежності на основі Конституції України визначено пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу формування державної етнополітики, зокрема щодо забезпечення потреб національних меншин. Це Декларація прав національностей України (1991), Закон України «Про національні меншини в Україні» (1992), Конституція України (1996), Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин (1997), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Закон України «Про засади державної мовної політики» (2012) та ін. У ст. 6 Закону України «Про національні меншини в Україні» наголошується, що держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою, вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації. Водночас пам'ятки історії і культури національних меншин в Україні охороняються законом [7; 8]. Національні меншини як складова народу України є повноправними суб'єктами політичного процесу.

Сьогодні освіта національних меншин України розглядається як система державних заходів, спрямованих на задоволення освітніх потреб представників різних етносів, пов'язаних із специфікою їхнього етнокультурного розвитку, забезпечення рівних конституційних прав на освіту всім громадянам України незалежно від їхнього етнічного походження. Відповідно до законодавства України, а також з огляду на специфіку етнополітичного й етнокультурного розвитку української держави освіта національних меншин сприяє збалансованому задоволенню освітніх запитів українського суспільства. Законодавча база гарантує передусім вільний розвиток національних меншин та стимулює їхнє прагнення зберегти свою ідентичність.

Головними напрямками оновлення школи в Україні була реалізація ідеї народності на основі засвоєння традицій національних культур: відродження ролі школи в розвитку культури народу, демократизація всіх сторін шкільного життя, індивідуалізація та диференціація навчально-виховного процесу. Основний шлях здійснення індивідуалізованого навчання диференційований підхід: національний критерій диференціації шкільної освіти, зокрема і для шкіл національних меншин. Як зазначає Л. Д. Березівська, запровадженню диференціації «за національним критерієм сприяло положення про забезпечення всіх націй та національних меншин, які проживають в Україні, вихованням і навчанням їхньою рідною мовою» [1, с. 296]. Під диференційованим підходом в українському шкільництві дослідники розуміють складний процес, що виявляється в різних формах, як зовнішній, так і внутрішній. Зовнішня диференціація – це розмаїття типів навчальних закладів, наявність додаткових і спеціальних факультативів і курсів, що пропонують розширений зміст освіти. Крім того, зовнішня диференціація організації шкільної освіти, ґрунтується не на здібностях і нахилах учнів, а на їхній належності передусім до певної статі чи національності [2, с. 64].

Аналіз розвитку освіти національних меншин в Україні свідчить, що тривалий час вона не мала повної національної свободи, тому була приречена на відставання. Водночас використовувалася як зброя для боротьби за національні права, демократизацію та навчання рідною мовою. Вітчизняні розробники теоретичних основ освіти національних меншин висунули ідею, що поєднувала громадську освіту й полікультурність. Обрана концепція багатокультурної освіти зумовлювалася потребою організації системи навчання етнокультури, виховання на її основі самобутності й різноманітності громадян держави, формування поваги та почуття гідності у представників усіх культур незалежно від расового чи етнічного походження, віросповідання. Державний стандарт базової і повної середньої освіти містить положення про те, що засвоєння культурних і духовних цінностей свого та інших народів, норм, які регулювали стосунки між поколіннями, націями, сприяло естетичному й матеріально-етичному розвитку. У Національній доктрині розвитку освіти наголошується на збереженні та збагаченні українських культурно-історичних традицій, вихованні шанобливого ставлення до національних святинь української мови, а також до історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні [6, с. 51].

Дослідження розвитку шкіл національних меншин засвідчує, що питання їх організації цих навчальних закладів давно цікавили дослідників (М. Авдієнко, О. Бистрицька, В. Войнолович, Л. Войнолович, М. Марчук, В. Наулко, В. Недольська, С. Очеретко, Б. Чиркота ін.). Заслугують на увагу розвідки сучасних учених-науковців Б. Андрієвського, Л. Березівської, Є. Голобородька, І. Миронової, О. Обидьоновой, О. Рафальського, Н. Рудницької, О. Сухомлинської та ін., де висвітлюються питання організації системи освіти для національних меншин і полікультурної освіти й виховання. Становлення та функціонування мережі освітніх закладів; підготовка педагогічних кадрів для відповідних навчальних закладів.

Основним етнічним чинником змін організації навчально-виховного процесу, функціонування та розвитку шкіл національних меншин була база педагогічних засад освітньої реформи України, що визначалися постановами Кабінету Міністрів УРСР «Про Державну програму розвитку української мови та інших національних мов в УРСР», «Про утворення Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів УРСР» (1991); «Про спеціальні редакції для випуску літератури мовами національних меншин України» (1992); Положенням Президії Академії наук УРСР «Про утворення відділу єврейської історії та культури» (1991), законами України «Про освіту», «Про громадянство» (1991), «Про національні меншини в Україні» (1992); указами Президента України «Про Міністерство України у справах національностей, міграції і культур» (1993); Програмою розвитку освіти Української РСР на перехідний період (1991–1995 рр.), Державною програмою відродження і розвитку освіти національної меншини на 1994–2000 рр. (1994) та ін. В руслі суспільно-політичних, соціально-економічних та педагогічних змін було актуалізовано диференційоване навчання як чинник демократизації й

гуманізації освіти. Власне законодавчо (Концепція середньої загальноосвітньої школи України, 1991) на державному рівні було задекларовано принципи індивідуалізації та диференціації навчально-виховного процесу [3, с. 71].

Незалежність України сприяла умовам для розвитку культури та освіти національних меншин, які проживали на її території [8]. Польська – була однією з найчисельніших серед інших меншин на території України.

Вивчення польської меншини в Україні в історичній ретроспективі та на сучасному етапі показує, що цим питанням займалися такі дослідники, як Т. Веремчук, Т. Єременко, О. Жосан, В. Загурська-Антонюк, О. Калакура, Я. Лазар, Н. Медведчук, С. Рудницький, С. Сухачов, Б. Чирко та ін. Напрацювання цих науковців дають змогу виявити лише деякі аспекти становища та діяльності польської національної меншини як суб'єкта суспільно-політичних процесів в Україні. Тому окреслені питання потребують подальшого комплексного вивчення. Зважаючи на актуальність та недостатню вивченість проблеми, ставимо за мету з'ясувати організаційні засади розвитку шкіл з польською мовою навчання в умовах незалежної України як відображення зовнішньої диференціації в 1991–2010 рр.

Розвиток шкіл з польською мовою навчання відбувався в період істотних змін у суспільному житті країни, а саме: оновлення змісту програм, підручників, навчальних планів відповідно до оформлення їх національними особливостями життя й побуту народів України. Важливо те, що Колегія Міністерства освіти УРСР відповідно до Декларації про державний суверенітет України на основі аналізу стану загальноосвітньої школи, досвіду її розвитку в інших республіках і державах схвалила «Концепцію середньої загальноосвітньої школи» (1991), яка визначала основні завдання й перспективи розвитку школи, напрями духовного та національного відродження, серед яких – індивідуалізація і диференціація навчально-виховного процесу – з оперттям на національні традиції [3, с. 75]. «Відродження освіти національних меншин в Україні розпочалося після проголошення державного суверенітету та зі здобуттям незалежності України. Це був новий етап культурно-освітнього розвитку національних меншин в Україні» [5, с. 22].

Головними напрямками відродження школи було реалізація в навчанні та вихованні школярів ідеї народності на основі засвоєння традицій національних культур українців та інших народів, які проживають на Україні; відродження ролі школи в розвитку культури народу; індивідуалізація навчально-виховного процесу, урахування здібностей, нахилів, інтересів дітей та їхнього інтелектуального, фізичного й психічного розвитку; диференціація передбачала варіативність змісту, форм і методів навчання та виховання. На державному рівні було узаконено різноманітність загальноосвітньої школи (середня загальноосвітня школа, гімназія, ліцей та ін.) [3, с. 75].

Зміст навчально-виховного процесу у школах усіх типів був єдиним і спрямований на національну свідомість українського народу й на культуру народів, які проживали на Україні. Національний компонент змісту освіти включав знання з рідної мови й літератури, історії свого народу, його традицій, звичаїв, ідеалів, культуру й побут інших народів. Ці знання розкривалися як в обов'язкових навчальних предметах, так і в предметах за вибором учнів, факультативів і курсах. Національне самовизначення школи відображало національні елементи у її виховній діяльності, відбувалося вивчення рідної мови, літератури, історії, географії, народознавства; відродження краєзнавчої роботи, залучення учнів до активної участі в збереженні й охороні святих свого народу, пам'ятників історії, культури й до засвоєння традиційних ремесел і народних промислів; відзначення польських національних свят, поширювалася польська література. На думку Л. Д. Березівської, «...національний компонент змісту освіти має включати знання з рідної мови й літератури, історії свого народу, його традицій, звичаїв та ідеалів, про культуру та побут інших народів, що проживають на території України, сучасні етнічні процеси тощо. Ці знання розкривалися як в обов'язкових навчальних предметах, так

і в предметах за вибором учнів, у факультативних курсах. Найближча людині історія – це культура свого народу...» [4, с. 373].

Основним документом, який регулював навчально-виховний процес, був навчальний план, що складався на основі розроблених Міністерством освіти базових навчальних планів. Навчальний процес у загальноосвітніх навчальних закладах здійснювався за типовими навчальними планами. Відповідно до них мова і література етноменшин вивчалися як обов'язкові предмети, на які відводилася певна кількість годин на тиждень [5, с. 20]. На відміну від минулих років (1988/89 н. р.), у навчальних планах для шкіл з польською мовою навчання на 1990/91 н. р. було введено предмети «Історія Польщі», «Географія Польщі», «Суспільствознавство» й «Естетичну культуру»; навчальні курси: «Народознавство», «Рідний край», «Етнографія та фольклор України», «Історія України» і «Географія України» й факультативи: «Рідний край», «Культура та мистецтво України», «Світова художня література» та ін. Було значно розширено мережу шкіл, класів з поглибленим вивченням навчальних предметів, а також відкрито спеціальні класи для проведення факультативів рідною мовою [15, с. 5]. Важливо, те що виконання Закону УРСР «Про мови в УРСР» посприяло збільшенню кількості годин не лише на вивчення історії й географії України, але й на вивчення рідної мови національних меншин.

Типові навчальні плани для шкіл з польською мовою навчання передбачали вивчення державної, рідної, а також європейських мов. Учні польських шкіл навчалися польською й вивчали польську мову, літературу, історію, культуру, звичаї, традиції свого народу й рідного краю. Поглиблено вивчали польську словесність майже 600 учнів. За рахунок варіативної складової робочих навчальних планів з польською мовою навчання було виділено додаткові години на вивчення польської мови і літератури, історії польського народу, історії й літератури рідного краю, більше годин відводилося на вивчення класичної та сучасної польської літератури. Додатково польські школи вивчали українську мову, історію та географію Польщі.

Водночас особливу увагу надавали факультативам як формі диференційованого навчання. У V варіативній частині Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів із різними мовами навчання на 1990/91 н. р. було передбачено вивчення мов національних меншин як предмета, так і факультативно [16, с. 103]. У 7–9 кл. – 2 год. і 10–11 кл. – 4 год. на тиждень понад навчальний план [3, с. 74]. Згодом, на середню школу стало 4 год, а на старшу – 6 [16, с. 103].

Факультативи відкривалися і діяли при школах національних меншин, недільних школах та національно-культурних товариствах. Факультативно вивчалися такі мови: кримськотатарська, угорська, польська, румунська, турецька, єврейська, болгарська, гагаузька, новогрецька, словацька, чеська, німецька та ін. На початок 1992 р. у школах України здійснювалося факультативне навчання (20203 учнів), працювало 1400 груп (120 тис. учнів), у тому числі з вивчення польської (90) [10, с. 57]. Наводимо відомості про польські факультативи в 1991/92 н. р. (табл.) [5, с. 23].

Таблиця

Мова чи предмет	Область	Кількість шкіл	Кількість груп	Кількість учнів
Польська	Вінницька	3	5	90
	Житомирська	10	19	580
	Львівська	11	12	210
	Тернопільська	5	12	225
	Хмельницька	12	21	272
	Чернівецька	2	6	72
	м. Київ	2	3	45
Усього		45	78	1494

Аналіз таблиці показав, що найбільша кількість (12 шкіл та 21 груп) була в Хмельницькій обл. (272 учнів), а найменша – 2 і 3 групи в м. Києві (45 учнів). У Вінницькій і Чернівецькій – 3–2 шкіл та – 5–6 груп, але у Вінницькій – учнів навчалося більше (90), ніж у Чернівецькій (72). У Тернопільській працювало – 5 шкіл та 12 груп (225 учнів). У Житомирській і Львівській було однаково шкіл (10–11) та груп (19–12) з 580 і 210 учнів. Зазначимо, що у школах Старосамбірського, Самбірського, Пустомитівського, Яворівського, Мостиського та Дрогобицького районів, у м. Львові і Дрогобичі, крім факультативів з вивчення польської мови працювали гуртки. Також польську мову вивчали у Івано-Франківській, Хмельницькій, Київській, Кіровоградській та Закарпатській обл. [13, с. 2].

Відбувалося відродження шкіл етноменшин, а система освіти ставала мовно різнобічною. Якщо в 1980 р. працювали заклади освіти з російською, єврейською, польською, молдавською, угорською мовами, то в 1991 р. вже діяли заклади з вивченням або навчанням болгарською, єврейською, кримськотатарською, молдовською, німецькою, польською, румунською й угорською. У період з 1991 і по 2000 рр. шкіл з польською мовою навчання зросло від 3 до 5, а саме: в 1999/2000 н. р. в Україні діяло 3 школи з польською мовою навчання, 4 українсько-польські школи, 2 школи з програмно-цільовим вивченням польської мови, у 20 школах функціонували польськомовні класи і групи. У наступному навчальному році – 4 у Львові (289 учнів); 1 – польськомовний клас у Львівській та 5 шкіл з українською та польською мовами навчання в Житомирській обл. Поширювалася факультативна форма вивчення мови. Впродовж 2000–2002 рр. створено 32 факультативні групи (590 учнів) при загальноосвітніх школах у Вінницькій, Івано-Франківській, Львівській та Хмельницькій обл. [12, с. 36].

У 2002/2003 н. р. діяло 4 школи з польською мовою навчання (1.013 учнів), 2 школи з українською і польською мовою (740 учнів), польську мову як предмет вивчали 1.425 учнів, а факультативно – 6.270 школярів [11, с. 3]. За даними на 2005 р., на території України функціонувало 10 шкіл (730 учнів) з навчання польською мовою, 2 школи (640 учнів) з вивчення польської мови як навчального предмета, 4 школи змішані (310 учнів), в яких вивчалася польська мова та факультативно вивчали польську мову 5200 учнів. Вивчення польської мови проводилося в Житомирських гуманітарних гімназіях №1, 23 та в школах №17, 21, 27, 28 і 36, в яких польська мова була обов'язковим предметом з першого по дванадцятий класи [14, с. 1].

Аналіз літературних джерел стверджує, що в 2008/2009 н. р. в Україні функціонувало 20.447 загальноосвітніх навчальних закладів з контингентом учнів 4,4 млн, з них польською мовою навчання – 5 шкіл (1.302 учні). Понад 5 тис. дітей і підлітків вивчали польську мову, літературу, історію [11, с. 75–76]. Всього в Україні у школах з польською мовою навчання в 2008/2009 н. р. навчалося 1389 учнів у 74 класах; працювало 20 недільних шкіл, 10 груп, у яких тисячі дітей, підлітків, юнаків та дівчат, а також дорослих опановували польську мову. Загалом в Україні нараховувалося 73 польських навчальних пунктів, у яких працювало 190 учителів польської мови. Крім того, польська мова вивчалася у численних українських вищих навчальних закладах, здійснювалося співробітництво між загальноосвітніми школами, вищими навчальними закладами.

Отже, польська меншина в незалежній Україні, відроджувала етнонаціональні ознаки, розвивала традиційну народну культуру і ментальність; поступово розширювала мережу навчальних закладів, створювала умови навчання польською мовою. Отже, у досліджуваній період серед національних меншин існували різні типи шкіл, які поділялися за зовнішньою диференціацією: мовами навчання, класами і групами, а також внутрішньо – у викладанні таких предметів, як рідна мова та література, історія України, історія Польщі, суспільствознавство та ін.; курсів і факультативів.

Аналіз розвитку шкіл з польською мовою навчання свідчить, що впродовж 1991–2010 рр. розвивалася системи освіти польської національної меншини, забезпечувалося право національних меншин на задоволення освітніх потреб рідною мовою; розвиток системи освіти

національних меншин, зокрема на зміст і стан роботи початкової та середньої освіти польської етноменшини.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Державна політика царату щодо диференціації організації і змісту шкільної освіти / Диференційований підхід в історії української школи (кінець XIX – перша третина XX ст.) : монографія / авт. : Сухомлинська О. В., Дічек Н. П., Березівська Л. Д., Гупан Н. М., Бондар Л. С., Антоненко Н. Б., Філімонова Т. В., Антоненко М. Я, Куліш Т. І., Шевченко С. М. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 620 с.
2. Березівська Л. Д. Державна політика щодо диференціації організації та змісту шкільної освіти в Україні (кінець 30-х – перша половина 50-х рр. XX ст.) / Л. Д. Березівська // Освіта та педагогічна наука. – 2013. – № 4. – С. 59–66.
3. Березівська Л. Д. Державна політика в питанні диференціації організації та змісту шкільної освіти в радянській Україні у період зародження демократичних змін (1985–1991) / Л. Д. Березівська // Педагогіка і психологія. – 2015. – № 1. – С. 70–78.
4. Березівська Л. Д. Реформи шкільної освіти в Україні у XX столітті : документи, матеріали і коментарі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : хрестоматія / Л. Д. Березівська : Ін-т педагогіки НАПН України. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – 384 с.
5. Відродження шкіл національних меншин на Україні (із фондів музею) / За ред. Кирпач А. І., Тригубенко В. В., Ліханова І. Г. – К. : Педагогічний музей України. Крижопіль друк, 1993. – С. 21.
6. Гончаренко, Л. А. Полі культурна освіченість педагога: теорія і практика / Л. А. Гончаренко. – Херсон : РІПО, 2009. – 136 с.
7. Закон України «Про національні меншини» № 2494, від 25.06.1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – С. 529.
8. Закон України «Про освіту» (схвалено Верховною Радою 23 травня 1991 р.) // Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України: Офіц. вид. – К. : Парламент. Вид-во, 2004. – 404 с.
9. Зеркаль М. М. Дослідження історичних змін в системі перепідготовки педагогічних кадрів для шкіл з етнічним компонентом навчання (1990–2000-і рр.) / М. М. Зеркаль // Вісник нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 25 (998). – С. 41–50.
10. Зеркаль М. М. Місце і роль недільних шкіл та факультативного навчання в системі освіти етноменшин України (1991–2011 рр.) / М. М. Зеркаль // Наук. вісник Миколаївського нац. ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Історичні науки. – 2012. – Вип. 3.33. – С. 54–59.
11. Калакура О. Я. Польська меншина як чинник україно-польської співпраці на сучасному етапі / О. Я. Калакура // Істор. архів. Наукові студії : Зб. наук. пр. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 6. – С. 73–79.
12. Коваленко О. М. Освітня політика України та Польщі щодо національних меншин (2000–2005 рр.) / О. М. Коваленко // Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2012. – № 5 (85). – С. 34–39.
13. Лазар Я. Національна політика України в освітній сфері (на прикладі польської меншини Прикарпаття) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/AiV/2009_2/LAZAR.htm
14. Лясковська-Щур В., Гіжицький Я. Житомирська обласна Спілка поляків України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zozpu.zhitomir.net/>
15. Навчальні плани денних загальноосвітніх шкіл УРСР на 1989/90 н. р. // Інформ зб. м-ва освіти УРСР. – 1989. – № 10. – С. 3– 5.

16. Пилипенко Т. Реалізація освітніх потреб представників національних меншин в Україні: стан, проблеми, перспективи / Т. Пилипенко // Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації врахування міжнар. досвіду. – К. : Укр. нез. центр пол. досл., 2004. – 312 с.

The article is dedicated to the problem of educational process organization in schools with the Polish language in their mother-tongue under differentiation of general secondary school education in independent Ukraine (1991–2010). It shows the development of the network of schools with the teaching of the Polish language on the territory of Ukraine. There was set that the educational system of Polish groups has found its rebirth in an investigated period. It was found out that during realization of governmental politics ethnic groups education has declared the balance of knowledge and skills, free development of national languages and cultures and supporting Polish groups needs of educational and methodical literature in ethnic languages which paid attention to certain historical events version for other ethnic groups representatives in Ukraine.

It was discovered, that foundation and development of ethnic schools in a great measure is related to national politics that assists their further development and functioning; so, the state assures all ethnic groups right to national and cultural autonomy, in partly the use and education in mother tongue or study of the mother tongue in state educational establishments, the creation of national cultural establishments. There were the changes of curricula for schools with Polish languages of education highlighted and there were elective and optional courses implementation emphasized. The acted at schools of ethnic groups and at cultural societies, where the mother tongue of ethnic groups was studied; a transition from the optional study of the mother tongue to the introduction of it as educational subject and the creation of corresponding classes and schools is traced. It was set that under independent Ukraine (1991–2010) a government created the best facilities for mother tongue education in schools of ethnic groups, and also it was investigated, that ethnic groups which lived on territory of Ukraine in order of having cultural and common differences, and forms of mentality diversity in their correlation acquire the system unity transforming into a certain organizational cohesion.

Keywords: independent Ukraine, development, curricula, differentiation, schools with the Polish language teaching, schools with teaching children in their-tongue under, courses and optional classes.

УДК 37.015.31:316.46-053.5

Лариса Шевчук
Larysa Shevchuk

УПРАВЛІНСЬКО-ЛІДЕРСЬКІ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ЗДІБНОСТІ ШКОЛЯРІВ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

ADMINISTRATIVE LEADERSHIP SKILLS AND ENTREPRENEURIAL ABILITIES OF SCHOOLCHILDREN: BASIC ASPECTS

У статті визначено основні аспекти управлінсько-лідерських і підприємницьких здібностей школярів, до яких віднесено активність, здатність генерувати ідеї та запалювати ними інших, уміння спілкуватися, працювати в команді, здійснювати планування, організацію, керівництво, координацію і контроль, уміння роботи з текстовою інформацією, наявність відповідних рис характеру та якостей особистості.

Ключові слова: здібності, управлінські здібності, лідерські здібності, підприємницькі здібності, розвиток школярів.